

Språkfrågor i urval

Skarp-TV

En ny typ av TV med skarpare eller egentligen detaljrikare bild har utvecklats och redan introducerats i vissa länder, bl.a. Japan. Tekniken kallas på engelska HDTV (high definition TV). Den strikt tekniska termen på svenska är *högupplösnings-TV*. I svenska medier förekommer också *högskärpe-TV*, men den termen ogillas av Tekniska nomenklaturcentralen eftersom det strängt taget inte är fråga om högre skärpa utan om större detaljrikedom i bilden, alltså fler punkter per ytenhet. Däremot ger TNC sitt stöd till den kortare termen **skarp-TV** som också har använts och som bör ha alla förutsättningar att slå igenom i allmänspråket. Den är också tekniskt bättre försvarbar eftersom bilden ser skarp ut, även om det inte behöver vara så att skärpan på de enskilda punkterna eller linjerna är större. – Den term som har rekommenderats på finska är *teräväpiirtotelevisio*.

Farthinder

Olika slag av farthinder på vägytan har varit aktuella igen på senare tid. Vi har behandlat dem en gång förut (1985:1), men en kort repetition kan vara på sin plats:

Några främmande ord behövs inte för att benämna sådana hinder, varken "retardatorer" eller "bumps" (det senare förekommer på vissa vägskyltar). Den övergripande termen är alltså **farthinder**, och farthindren kan delas in i två huvudgrupper, **fartgupp** (ett gupp, flera gupp, fi. *hidastustöyssi*) och **bullerräfflor** eller **skakräfflor** (*tärinäraidat*, *meluraidat*). Fartguppen kan i sin tur vara av två slag, **platågupp** (längre, med plan ovansida) och **åsgupp** (tvärgående ås med välvd övertya).

Aktivkort

Ett kort med en inbyggd processor som t.ex. håller reda på kortinnehavarens kontosaldo kallas **aktivkort** eller ibland också **smarkort** (fi. *toimikortti*, eng. *smart card*).

Övergödning

Då sjöar och vattendrag tillförs alltför stora mängder näring drabbas de av **övergödning** eller **eutrofiering** (fi. *rehevöityminen*) med ökande växtlighet och algbildning som följd.

Flyktingförläggningar

Vi rekommenderar att det finska uttrycket *pakolaisten vastaanottokeskus* översätts med *flyktingförläggning*, alltså samma ord som används i Sverige, och att ordet "mottagningscentral" undviks. I lagstiftningen kallas de flyktingar som lyckats ta sig in i Finland inte flyktingar utan *asylsökande* (eftersom de ännu inte har fått formell flyktingstatus), och i en ny lag skiljer man mellan *mottagningsstationer för asylsökande* (*turvapaikan hakijoiden vastaanottoasemat*, i Sverige närmast motsvarade av *flyktingslussar*) och *förläggningar för asylsökande* (*turvapaikan hakijoiden vastaanottokeskus*, i Sverige *flyktingförläggningar*). De förra är alltså ett slags första mottagnings- och genomgångsstationer, medan de senare är de förläggningar där de asylsökande får bo tills de antingen utvisas eller beviljas rätt att stanna i Finland och förflyttas ut till kommunerna.

Reunaehdot – förbehåll, specialvillkor

Ett till innehållet något diffust finskt modeord är *reunaehdot*. Det är från början en term i matematiken och fysiken, men har tagits upp i allmänspråket ungefär i betydelsen 'yttre villkor eller ramar som begränsar en viss verksamhet eller en viss plan'. Under de senaste veckorna har det fått en nästan explosionsartad spridning i samband med diskussionen om Finlands EG-medlemskap. Vad det riktigt exakt står för är väl något oklart: enligt vissa uppgifter närmast tilläggsvillkor.

På svenska bör vi inte i dessa fall tala om "randvillkor", vilket närmast skulle föra tankarna till marginella krav. I samband med EG-diskussionen

är det uppenbarligen fråga om **förbehåll** eller **specialvillkor** (dessa ord har bl.a. använts om motsvarande villkor som Österrike ställt). I andra sammanhang kan vi i stället översätta *reunaehdot* med t.ex. **(yttre) villkor**, **(yttre) ramar** eller **oeftergivliga krav**.

O.t.o.

Den finska förkortningen *o.t.o.* (oman toimensa ohella) har ingen etablerad svensk motsvarighet. Vi rekommenderar uttrycket **som särskilt uppdrag**, vid behov förkortat **som särsk. uppdr.** En radikalare förkortning (t.ex. "s.s.u.") är inte befogad, eftersom den inte skulle förstås av läsarna.